

Találkozások a sámán fiával

Gennadij Ajgi magyar nyelvű kötete *A sámán fia* címmel jelent meg 1973-ban. A költő csuvas származású, de 1960 óta oroszul írja verseit. *Rab Zsuzsa* válogatása mégiscsak a csuvas nyelvű kötetekre hivatkozhatott, mert Ajgit második anyanyelvén nem közölték akkoriban, s talán még ma sincs orosz kötete. A csuvasok, akiknek ő lett a legnagyobb költője, az óbolgárok és az egyik hun törzs leszármazottai, szegről-végről rokonaink tehát, már csak ezért is érdekesek számunkra. Történelmük folyamán sohasem rendelkeztek önálló államisággal, a tatár majd az orosz birodalom fennhatósága alá kerültek, de meg- és túlélték a szovjet korszakot. Gennadij Ajgi anyai nagyapja még sámán (magyar szóval: tálto) volt, s a költő büszke is rá – anyjától még ő is sok varázsigét és ráolvasást hallhatott, melyek beépültek izgalmas, az ősiséget avangárdal ötvöző költészetébe.

Gennadij Ajgi 1988 őszén Szegeden járt. A világszerte ismert költőnek, akit *Baudelaire-fordításaiért a franciák előkelő irodalmi díjjal tüntettek ki, s aki a magyar költészet legjavát is átültette csuvasra*, ez volt az első külföldi útja, s még ezt is csak a gorbacsovi olvadásnak köszönhetette. Barátja, *Tabajdi Csaba*, aki *Szűrés Mátyás* nagykövetsége idején kultúrattasé volt Moszkvában, hívta meg Magyarországra s küldte Szegedre. A párt-

központ sofőrje a Victor Hugo utca sarkán tette ki őt és orosz feleségét, s anélkül, hogy meggyőződött volna róla, valóban itt van-e a Kincskereső szerkesztősége, elhajtott. Ajgiék az Idegenforgalmi Hivatalba tévedtek, ahol – még csak néhány hete székeltünk mellettük, talán táblánk se volt – nem is hallottak a Kincskeresőről. De azért leültették a kopott orosz turistákat (mi másnak nézheték volna őket?), és némi tanakodás után felhívták az egyetem orosz tanszékét, hátha ott tudnak róluk vagy rólunk. Onnan szóltak nekem. Nem győztem mentegetőzni – főleg a sofőr bunkósága miatt –, de Ajgi legyintett: *sokkal nagyobb megaláztatásokhoz szokott hozzá otthon, és azok a hölgyek igazán kedvesek voltak, pedig ő tudja, hogy itt nem nagyon szeretik az oroszokat... A Móra-kollégiumban tartott költői est jól sikerült; a kicsi, sovány, kiálló pofacsontú öregember mindenkit elbűvölt műveltségével, a magyar irodalomban való jártasságával, és azokkal a különös, nehezen követhető avangárdista versekkel is, melyeket a 73-as kötetből és az én friss fordításaimból válogattak össze a versmondók.*

Egy éven belül újra találkoztunk: Moszkvában, a Nagy Imre-temetés előtti napokban. Ajgi akkor jött meg Svájcból, egy nemzetközi költőtálatkozóról, és Franciaországba készült – ennyit változtak az idők alig egy esz-

tendő alatt. De a lakás, ahová meghívott, az orosz értelmiség nyomorát példázta. A mieinknél is nyomorúságosabb lakótelep, három inkább fél, mint egész szoba (a mi mértékünk szerint); az egyikben Ajgi mostoha-fia, a másikban a menyé lakott férjestül-gyerekestül, s a harmadikban húzódtott meg ő a feleségével, rozoga bútorok, foszladozó kárpitú székek között, s a lehangelő látványt csak a könyvek mindent elöntő áradata enyhítette. Én nem lepődtem meg ezen, hasonló, könyvekkel zsúfolt nyomortanyákon nemegyszer jártam már otthoni barátaimnál, s tapasztalatló tudom, hogy az orosz értelmiség színe-java ma is úgy él, mint egykor Dosztojevszkij világmegeváltó terveket szövögető diákjai. (Ezért is utáltam meg a volgás, dácsás, Sztálin-barokk felhőkarcolókból lakó költőstárokot, akik az ellenzéki szerepében tetszelegtek nyugati útjaikon.)

Ki tudja, megjelenik-e valaha még az az új Ajgi-kötet, amelyen 1987–88-ban többen is dolgoztunk: *Tabajdi Csaba és Cs. Varga István szerkesztőként, Cseh Károly, Zalán Tibor és én mint fordítók. Addig is, vagy ahelyett hadd nyújtsák át ízelítőül néhány, eddig még nem jelent Ajgi-verset. Mivel a többieké nincs kéznél, saját fordításaimból válogattam.*

BAKA ISTVÁN

Gennadij Ajgi versei

S : ELSZENDEREDVE : AZ ERDŐ

s körülkerítve –

kezemmel
ajkaimmal!... –

ó titkos
(kődbe bútt)

ezer torokkal
könnyeden

lélegző – ékszer:

szívélyességben – mely mintha szabadság volna!... –

bánatból vagy
töméntelenből –

(a távol
kődbe búva)

vagy ama gyöngy mely fogalom-csupán –

maga a bánat
1967.

ÁLOM-MEGVILÁGOSODÁS

N. Cs.-nek

de hányszor!...
mindig fehéren
(akár a lélek)
meggyötörtsz
(de milyen átom-
tisztaság!)

– és visszatérhet-e az ifjúságom?

kínzás-megnembecsítés
(akár egy szent feje körül)

miccsoda ragyogása:

(s minden – nem levegő
csupán – de fény is)

megkettőződsz a szerelemben: lángokként fehérlesz!

(s leszel te mindig:

mintha lebegnél! –

égő-állhatatos az elhagyásban)

1980.

BEKAPCSOLÓDNAK A FENYŐK IS

s úgy megnyújtják amplitúdóját a lélek-korálnak
(FENYŐK FENYŐK FÉLREVERT HÁRANGOK) –

hogy szinte elviselhetetlen!...

1976.

A SZÉLBE

„Volt és megmaradt...”

Jan Sztunovszkij

1.

ím tárgyai és meleg árad a tárgyaiból
de a lépteiből is
és ház-melegétől lesz melegebb a világ
és tőle magától
szebb otthonosabb ez a föld ha a fű meg a fák
az övéi ha eggyé válva ragyognak
(s hogy villant örömm: hisz a tárgyai közti fuvallat
akárha csak otthon olyan volt)

2.

mint lisztben ülök hiszen oly csudajó
s bár furcsa lakályos e fagy
é világban is óv melegít köpenyem
könnyíti a várakozást
ez az én örömm a kemence zuga
s a mezőn a burán
nem is ismerek én mást (ó szent
népem akárha anyám)

3.

ím itt az idő (nem is ismerek én mást)
s a burán mint lélek a fák közt
csak lépteinek melege ahol ő nincs
s bármely arc csak akárha a szél hogy rejtse előlem
s kínok fénye örökre köröttem
azt a hazát alkotja világágá
(s mindegyre – akár neszezes! és ott leled őt hol
már en-lelke se hajlja igába)

1978.

Baka István fordításai